

**SPORAZUM IZMEĐU
VLADE REPUBLIKE TURSKE
I
VLADE CRNE GORE
O UZAJAMNOM PODSTICANJU I ZAŠTITI
INVESTICIJA**

Vlada Republike Turske i Vlada Crne Gore, u daljem tekstu: „ugovorne strane“.

Sa željom da se promoviše veća ekonomska saradnja između njih, naročito u pogledu investicija investitora jedne ugovorne strane, na teritoriji druge ugovorne strane;

Prepoznavši da će sporazum o tretmanu dogovorene investicije podsticati protok kapitala i tehnologije, kao i ekonomski razvoj ugovornih strana;

Saglasne da je pravičan i nepristrasan tretman investicija poželjan, kako bi se održao stabilan okvir za investicije i maksimalno korisna upotreba ekonomskih resursa; i

Ubijedene da se ovi ciljevi mogu postići bez odstupanja u opštoj primjeni zdravstvenih i bezbjednosnih standarda, kao i standarda u oblasti zaštite životne sredine, kao i međunarodno priznatih radnih prava,

Riješene da zaključe sporazum koji se tiče podsticanja i recipročne zaštite investicija,

Usaglasile su se kako slijedi:

ČLAN 1 **Definicije**

Za svrhu ovog Sporazuma:

1. Termin „investicija“ označava svaku vrstu aktive, koja je u vezi sa poslovnim aktivnostima, stečena za svrhu uspostavljanja trajnih ekonomskih odnosa na teritoriji ugovorne strane, u skladu sa njenim zakonima i propisima, i naročito, ali ne i isključivo, obuhvata sljedeće:
 - (a) pokretnu i nepokretnu imovinu, kao i bilo koja druga prava kao što su hipoteke, zalozi, obaveze i sva ostala slična prava, kao što je definisano u skladu sa zakonima i propisima ugovorne strane, na čijoj se teritoriji ta imovina nalazi,
 - (b) reinvestiranu dobit, novčana potraživanja ili bilo koja druga prava koja imaju finansijsku vrijednost koja se odnosi na investiciju,
 - (c) dionice, akcije ili bilo koji drugi oblik učešća u preduzećima,
 - (d) industrijsko pravo i pravo intelektualne svojine kao što su patenti, industrijski dizajni, tehnički postupci, kao i robne marke, goodwill, know-how i druga slična prava,
 - (e) koncesije dodijeljene zakonom ili ugovorom, uključujući koncesije koje se odnose na prirodne resurse;

pod uslovom da te investicije nemaju karakteristiku sticanja akcija ili glasačke moći manje od 10 posto preduzeća kroz berzu, što ne obuhvata ovaj Sporazum.

2. Termin „investitor“ označava:

- (a) fizička lica koja imaju status državljanina ugovorne strane, u skladu sa njenim zakonima.
- (b) udruženja, preduzeća, poslovna partnerstva inkorporirana ili sklopljena shodno zakonu koji je na snazi u ugovornoj strani i koja imaju registrovane kancelarije zajedno sa značajnom poslovnom aktivnošću na teritoriji ugovorne strane.

koja ulažu na teritoriji druge ugovorne strane.

3. Termin „dobit“ označava prihode od ulaganja i obuhvata naročito, ali ne i isključivo, profit, kamatu, kapitalne dobitke, prihode od autorskih prava, honorare i dividende.
4. Termin „teritorija“ označava kopnenu teritoriju, unutrašnje vode, teritorijalne vode, vazdušni prostor iznad njih, kao i plovidbena područja na kojima ugovorna strana

ima jurisdikciju ili suverena prava za svrhu istraživanja, eksploataisanja i zaštite živih i neživih prirodnih resursa, u skladu sa međunarodnim pravom.

ČLAN 2 **Promocija i zaštita investicija**

1. U skladu sa svojim zakonima i propisima, svaka ugovorna strana na svojoj teritoriji promoviše koliko god je moguće investicije investitora druge ugovorne strane.
2. Investicije investitora svake ugovorne strane uvijek imaju pravičan i nepristrasan tretman i uživaju potpunu zaštitu na teritoriji druge ugovorne strane. Nijedna ugovorna strana, na bilo koji način ne narušava nerealnim ili diskriminatornim mjerama, upravu, održavanje, upotrebu, uživanje, širenje ili dostupnost takvih investicija.

ČLAN 3 **Tretman investicija**

1. Svaka ugovorna strana odobrava na svojoj teritoriji investicije koje nisu manje povoljne od investicija koje su, u sličnim okolnostima, usaglašene sa investicijama investitora iz bilo koje treće države, u okviru njenih zakona i propisa.
2. Svaka ugovorna strana saglasna je da ove investicije, onda kada se iste ugovore, imaju tretman ne manje povoljan od investicija usaglašanih, u sličnim okolnostima, sa investicijama investitora ili bilo koje treće zemlje, koje god da su najpovoljnije.
3. Ugovorne strane, u okviru njihovih nacionalnih zakona, sa naklonošću razmatraju prijave za ulazak i boravak lica bilo koje ugovorne strane, koja žele da uđu na teritoriju druge ugovorne strane s ciljem ugovaranja i izvođenja investicija: isto se primjenjuje za državljane bilo koje ugovorne strane, koji zbog investicije žele da uđu na teritoriju druge ugovorne strane i borave tamo kako bi se zaposlili. Prijave za dobijanje radnih dozvola takođe se sa naklonošću razmatraju.
4. (a) Odredbe ovog člana ne tumače se kao da obavezuju jednu ugovornu stranu da na investitore druge ugovorne strane širi benefit bilo kog tretmana, povlastice ili privilegije, koje mu može proširiti prethodna ugovorna strana, pomoću bilo kog međunarodnog sporazuma ili aranžmana, koji se u potpunosti ili djelimično odnosi na oporezivanje.

(b) Odredbe ovog Sporazuma, koje se odnose na nediskriminaciju, nacionalni tretman i najpovoljniji nacionalni tretman se ne primjenjuju na sve stvarne ili buduće prednosti, koje bilo koja ugovorna strana dogovori pomoću svog članstva; ili

udruživanja u carinsku, ekonomsku ili monetarnu uniju, zajedničko tržište ili područje slobodne trgovine; na državljane ili preduzeća koji pripadaju državi članici takve unije, zajedničkom tržištu ili području slobodne trgovine, ili bilo kojoj trećoj državi.

(c) St. 1 i 2 ovog člana se ne primjenjuju u pogledu proceduralnih prava, postavljenih istovremeno ovim Sporazumom i bilo kojim drugim međunarodnim sporazumom, čiji je potpisnik jedna od ugovornih strana.

(d) Odredbe čl. 2 i 3 ovog Sporazuma ne obavezuju ugovornu stranu domaćina da investicije investitora druge ugovorne strane imaju isti tretman kao i investicije njenih investitora, u pogledu sticanja zemlje i nekretnina, kao i stvarnih prava na njima.

ČLAN 4

Pravo na regulisanje

1. Ništa se u ovom Sporazumu ne tumači kao da sprečava ugovornu stranu da usvoji, održi ili sprovede bilo koje nediskriminatorne mjere:
 - (a) osmišljene i primijenjene u cilju zaštite života ljudi, biljnog i životinjskog svijeta, ili zdravlja i životne sredine;
 - (b) koje se odnose na očuvanje živih i neživih iscrpnih prirodnih resursa.
2. Ništa se u ovom Sporazumu ne tumači da:
 - (a) zahtijeva da bilo koja ugovorna strana dostavi ili omogući pristup bilo kojim informacijama, čije se otkrivanje smatra suprotno ključnim bezbjednosnim interesima;
 - (b) sprečava bilo koju ugovornu stranu da preduzme aktivnosti koje smatra neophodnim za zaštitu svojih ključnih bezbjednosnih interesa;
 - (i) koje se odnose na promet oružja, municije i ratne opreme, ili na takav promet i transakcije drugih roba, materijala, usluga ili tehnologije sprovedenih direktno ili indirektno za svrhe snabdijevanja vojnog ili drugog bezbjednosnog utvrđenja.
 - (ii) preduzetih tokom rata ili tokom druge vanredne situacije u međunarodnim odnosima.

ili

(iii) koje se odnose na sprovođenje nacionalnih politika ili međunarodnih sporazuma kojim se poštuje sprečavanje širenja nuklearnog oružja ili drugih sredstava nuklearnih eksploziva; ili

(c) sprečava bilo koju ugovornu stranu da djeluje u skladu sa svojim obavezama, shodno Povelji Ujedinjenih nacija za očuvanje međunarodnog mira i bezbjednosti.

ČLAN 5

Eksproprijacija i nadoknada

1. Investicije se ne oduzimaju, nacionalizuju i ne potpadaju, direktno ili indirektno pod mjere koje imaju slične efekte (u daljem tekstu: eksproprijacija) osim u javne svrhe, na nediskriminatoran način, nakon isplate tačne, adekvatne i efektne nadoknade, i u skladu sa određenim zakonskim postupkom i opštim principima tretmana definisanog u članu 3 ovog Sporazuma.
2. Nediskriminatorne pravne mjere osmišljene i primijenjene za zaštitu opravdanih ciljeva javnog dobra, kao što je zdravlje, bezbjednost i životna sredina, ne spadaju u indirektnu eksproprijaciju.
3. Nadoknada je jednaka tržišnoj vrijednosti oduzete investicije, prije nego što se desila eksproprijacija ili prije nego što je postala opšte poznata. Nadoknada se isplaćuje bez kašnjenja i slobodno je prenosiva kao što je opisano u članu 7.
4. U slučaju da se odloži isplata nadoknade, ona nosi kamatu po stopi koju dogovaraju obje strane, osim ako ta stopa nije propisana zakonom, od datuma eksproprijacije do datuma isplate.

ČLAN 6

Nadoknada za gubitke

Investitorima ugovorne strane, čije investicije trpe gubitke na teritoriji druge ugovorne strane, zbog rata, ustanka, građanskih nemira ili drugih sličnih dešavanja, druga ugovorna strana dodjeljuje takav tretman, koji nije manje povoljan nego što je dodijeljen njemim investitorima ili investitorima bilo koje treće zemlje, koji god da je najpovoljniji tretman, što se tiče svih mjera koje usvoji, u vezi sa tim gubicima.

ČLAN 7
Povračaj i transfer

1. Nakon izvršenja svih poreskih obaveza, svaka ugovorna strana dozvoljava u dobroj vjeri sve transfere, koji se odnose na to da investicija bude besplatna i bez kašnjenja unutar i izvan svoje teritorije. Taj transfer obuhvata:
 - (a) dobiti,
 - (b) dobiti od prodaje ili likvidacije svih ili nekih djelova investicije,
 - (c) nadoknadu u skladu sa članom 5,
 - (d) odštetu i isplatu kamate od zajmova u vezi sa investicijama,
 - (e) plate, naknade i druge zarade koje dobijaju državljani jedne ugovorne strane, koji su na teritoriji druge ugovorne strane dobili radne dozvole, koje se odnose na investiciju.
 - (f) isplate koje proizilaze iz spora o investiciji.
2. Transferi se obavljaju konvertibilnom valutom, u kojoj je investicija i sačinjena, ili bilo kojom konvertibilnom valutom, po deviznom kursu, koji je na snazi na dan transfera, osim ako nije drugačije dogovoreno između investitora i ugovorne strane domaćina.
3. Bez obzira na st. 1 i 2 ovog člana, ugovorna strana može da usvoji i sprovodi mjere, koje se tiču prekograničnog kapitala i transakcija, uključujući i one koje pripadaju Evropskoj uniji, a naročito, ali ne i isključivo, u sljedećim slučajevima:
 - (a) u slučaju ozbiljnih bilansa plaćanja i spoljnjih finansijskih poteškoća ili prijetnji; ili
 - (b) u slučajevima kada, u izuzetnim okolnostima, kretanje kapitala uzrokuje ili pak prijeti da uzrokuje ozbiljne poteškoće za makroekonomski menadžment, naročito za monetarnu politiku kao i politiku deviznog kursa; ili
 - (c) u izuzetnim slučajevima ekonomskih sankcija, koje su nametnute od strane međunarodnih organizacija, a koje su obavezujuće za ugovorne strane.

4. Mjere iz stava 3 ovog člana:

- (a) ne smiju prevazilaziti one koje su neophodne da se riješe okolnosti navedene u stavu 3 ovog člana;
- (b) su privremene i treba da budu eliminisane čim to uslovi dozvole; i
- (c) treba na vrijeme da budu saopštene drugoj ugovornoj strani.

ČLAN 8 **Subrogacija**

1. Ukoliko je investicija investitora jedne od ugovornih strana osigurana od nekomerčajalnih rizika, u okviru sistema koji je osnovan zakonom, bilo kakva subrogacija osiguravatelja, koja proizilazi iz uslova sporazuma o osiguranju sklopljenom između investitora i osiguravatelja, priznaje se od strane druge ugovorne strane.
2. Osiguravatelj je pomoću subrogacije ovlašten da ostvaruje prava i sprovodi žalbe tog investitora i preuzima obaveze, vezane za investiciju. Subrogativna prava ili žalbe ne smiju prevazilaziti prvobitna prava ili žalbe investitora.
3. Sporovi između ugovorne strane i osiguravatelja se rješavaju u skladu sa odredbama člana 9 ovog sporazuma.

ČLAN 9

Rješavanje sporova između jedne ugovorne strane i investitora druge ugovorne strane

1. O sporovima između jedne ugovorne strane i investitora druge ugovorne strane, u vezi sa njegovim/njenom investicijom, obavještava se pismenim putem, uključujući detaljne informacije, od strane investitora ka ugovornoj strani, koja je primalac investicije. Koliko je god to moguće, investitor i odnosna ugovorna strana treba da se trude da riješe ove sporove konsultacijama i pregovorima u dobroj vjeri.
2. Ukoliko ovi sporovi ne mogu biti riješeni na ovaj način u periodu od šest (6) mjeseci nakon datuma pismenog obavještenja iz stava 1, spor se na osnovu odabira investitora, može predati sljedećim stranama:
 - (a) nadležnom sudu ugovorne strane, na čijoj teritoriji je načinjena investicija,

- (b) Međunarodnom centru za rješavanje investicionih sporova (ICSID), koji je osnovan „Konvencijom o rješavanju investicionih sporova između država i državljana drugih država“, u slučaju da obje ugovorne strane postanu članice ove Konvencije,
- (c) Ad hoc arbitražnom sudu utvrđenom pod Arbitražnim pravilnikom Komisije Ujedinjenih nacija za zakon o međunarodnoj trgovini, izmijenjenim u 2010. godini (UNCITRAL),
3. Onog trenutka kada investitor preda spor jednoj od procedura za rješavanje sporova, pomenutih u stavu 2 ovog člana, izbor jedne od njih je konačan.
4. Bez obzira na odredbe stava 2 ovog člana;
- (a) jedino sporovi koji proizilaze direktno iz investicionih aktivnosti, za koje su dobijene neophodne dozvole, ukoliko ih ima, u skladu sa relevantnim zakonom ugovorne strane domaćina, o stranom kapitalu i koje su efikasno započete, podvrgnuti su jurisdikciji Međunarodnog centra za rješavanje investicionih sporova (ICSID) ili nekom drugom međunarodnom mehanizmu za rješavanje sporova, kako su dogovorile ugovorne strane;
- (b) sporovi, vezani za imovinu i stvarna prava nad nekretninama na teritoriji ugovornih strana su u potpunosti pod jurisdikcijom ugovorne strane domaćina, te se stoga ne smiju predati jurisdikciji Međunarodnog centra za rješavanje investicionih sporova (ICSID) ili bilo kom drugom međunarodnom mehanizmu za rješavanje sporova;
5. Arbitražni tribunal donosi odluke u skladu sa odredbama ovog Sporazuma, zakonom i propisima ugovorne strane umiješane u spor, na čijoj je teritoriji napravljena investicija (uključujući njena pravila o konfliktu zakona) i relevantnim načelima međunarodnog prava, kako je prihvaćeno od strane obje ugovorne strane.
6. Arbitražna odluka smatra se konačnom i obavezujućom za sve strane u sporu. Svaka ugovorna strana će se obavezati da će sprovesti odluku, u skladu sa svojim nacionalnim zakonom.

ČLAN 10

Rješavanje sporova između ugovornih strana

1. Ugovorne strane traže, u dobroj vjeri i u duhu saradnje, brzo i pravično rješenje za bilo koji spor između njih, koji se tiče tumačenja ili primjene ovog Sporazuma. U tom pogledu, ugovorne strane saglasne su da sudjeluju u direktnim i značajnim pregovorima, kako bi došle do rješenja. Ukoliko ugovorne strane ne mogu da postignu sporazum, u periodu od šest (6) mjeseci nakon početka spora između njih, kroz prethodnu proceduru, spor se može podnijeti, po zahtjevu bilo koje ugovorne strane, arbitražnom sudu koji sačinjavaju tri člana.
2. U roku od dva (2) mjeseca od primanja zahtjeva, svaka ugovorna strana imenuje arbitra. Dva arbitra biraju trećeg, koji je predsjedavajući i državljanin je treće države. U slučaju da jedna ugovorna strana ne imenuje arbitra u naznačenom roku, druga ugovorna strana može zahtijevati od predsjednika Međunarodnog suda pravde da imenuje arbitra.
3. Ukoliko dva imenovana arbitra ne mogu postići dogovor oko odabira predsjedavajućeg, u roku od dva (2) mjeseca nakon njihovog imenovanja, predsjedavajućeg, na zahtjev bilo koje od dvije ugovorne strane, imenuje predsjednik Međunarodnog suda pravde.
4. Ukoliko je, u slučajevima naznačenim u stavovima 2 i 3 ovog člana, predsjednik Međunarodnog suda pravde spriječen da obavi datu funkciju ili ako je državljanin neke od ugovornih strana, imenovanje arbitra vrši potpredsjednik, a ukoliko je potpredsjednik spriječen da obavi tu funkciju ili je on/ona državljanin neke od ugovornih strana, imenovanje obavlja najviši član Suda, koji nije državljanin neke od ugovornih strana.
5. Sud ima tri (3) mjeseca od dana odabira predsjedavajućeg da se dogovori oko Pravilnika, koji je u skladu sa ostalim odredbama ovog Sporazuma. U slučaju odsustva takvog dogovora, sud zahtijeva od predsjednika Međunarodnog suda pravde da definiše Pravilnik, uzimajući u obzir opšte prihvaćena pravila međunarodne arbitražne procedure.
6. Ukoliko nije drugačije dogovoreno, sve predstavke se podnose i sva saslušanja se završavaju, u roku od osam (8) mjeseci od dana odabira predsjedavajućeg, a sud će donijeti svoju odluku, u roku od dva (2) mjeseca nakon datuma konačne predstavke, ili datuma zaključenja saslušanja, u zavisnosti od toga koji je datum od ta dva kasniji. Arbitražni sud donosi odluku, koja je konačna i obavezujuća, većinom glasova.

7. Troškove koji nastanu zbog uključenja predsjedavajućeg, ostalih arbitra, kao i ostale troškove postupka, isplaćuju jednako obje ugovorne strane. Međutim, sud može, po svom nahođenju, odlučiti da veći dio troškova snosi jedna od ugovornih strana.
8. Spor se ne može podnijeti arbitražnom sudu, u skladu sa odredbama ovog člana, ako je isti spor podnjet drugom arbitražnom sudu, u skladu sa odredbama člana 9 i ako je još uvijek pred tim sudom. Ovo neće narušiti učešće u direktnim i značajnim pregovorima između obje ugovorne strane.

ČLAN 11

Područje primjene

1. Ovaj Sporazum primjenjuje se na investicije sačinjene na teritoriji jedne od ugovornih strana, koje su u skladu sa nacionalnim zakonima i propisima te ugovorne strane, od strane investitora druge ugovorne strane, bilo da se to desilo prije ili nakon stupanja na snagu ovog Sporazuma. Međutim, ovaj Sporazum se ne primjenjuje ni na jedan spor, koji je nastao prije stupanja na snagu ovog Sporazuma.

ČLAN 12

Stupanje na snagu

1. Ovaj Sporazum stupa na snagu, danom prijema posljednjeg obavještenja, kojim ugovorne strane, u pisanoj formi i putem diplomatskih kanala, obavještavaju jedna drugu o ispunjenju unutrašnjih pravnih procedura neophodnih za njegovo stupanje na snagu. Ovaj sporazum se zaključuje na period od deset (10) godina i može biti produžen prećutnom saglasnošću, osim ukoliko jedna ugovorna strana ne izrazi namjeru njegovog okončanja, u skladu sa stavom 3 ovog člana.
2. Ovaj Sporazum može biti izmijenjen i dopunjen uz zajednički pisani pristanak ugovornih strana, u bilo kom trenutku. Izmjene i dopune stupaju na snagu, u skladu sa istom pravnom procedurom, propisanom u skladu sa stavom 1 ovog člana.
3. Svaka ugovorna strana može da okonča ovaj Sporazum, dostavljanjem pisanog obavještenja, putem diplomatskih kanala, najmanje jednu godinu prije isteka inicijalnog perioda od deset godina.
4. Uzimajući u obzir investicije, koje su sačinjene ili stečene prije dana okončanja ovog Sporazuma i na koje se ovaj Sporazum inače primjenjuje, odredbe svih drugih članova ovog Sporazuma, nakon toga nastavljaju da važe za dalji period od deset (10) godina od tog datuma okončanja.

NA OSNOVU TOGA, opunomoćenici su potpisali ovaj Sporazum.

SAČINJENO u dva istovjetna primjerka na dan u Ankari, 14. Marta 2012 na turskom, crnogorskom i engleskom jeziku, pri čemu su svi tekstovi jednako su autentični.

U slučaju bilo kakvog razlike u tumačenju, engleski tekst smatra se važećim.

**U IME VLADE
REPUBLIKE TURSKE**

**U IME VLADE
CRNE GORE**

Zafer ÇAĞLAYAN
Ministar ekonomije

Vladimir KAVARIĆ
Ministar ekonomije